

Zodpovednosť za druhého človeka. Kedy nás Kristus oprávňuje konať radikálne?

3. marca 2022 ✝ Cirkev Spoločnosť ✝ Rozhovory

Rozhovor, ktorý o. Piotr Roszak, prednášajúci na Navarrskej univerzite v Pamplone (UNAV), poskytol Tomaszovi D. Kolanekovi, redaktorovi portálu pch24.pl.

Zdroj: wikimedia commons

Tomasz D. Kolanek: Ako definovať „zodpovednosť“ z katolíckeho hľadiska?

Otec Piotr Roszak: Zodpovednosť musí byť vždy spojená s láskou k druhým a s vedomím, že spoločne prechádzame všetkými cestami života k spoločnému cieľu, ktorým je spása. Nikto nie je ostrov – sme spoločenstvo Božieho ľudu a spoločne dokážeme viac.

Znie to banálne, ale pripomínam, že druhý človek je vždy príležitosťou na duchovný, sociálny, intelektuálny, emocionálny atď. rast, pretože rastieme prostredníctvom vzťahov s druhými. Ich prítomnosť však nemožno brať inštrumentálne, iba v duchu obohatenia nášho pozemského života.

Zodpovednosť je teda stručne povedané starostlivosťou o dobro druhých. Dobro je vnímané v širšej perspektíve než iba v pozemskej, časnej, pretože perspektíva večnosti by nás kresťanov mala osobitne zaujímať. Na život by sme sa mali pozeráť nie tak, ako to od nás vyžaduje moderný svet, teda z perspektívy „tu a teraz“, ale z dlhodobej a holistickej perspektívy, teda z pohľadu tela i duše, z perspektívy toho, k čomu bol človek povoláný a prečo je na zemi práve v tomto čase. Zodpovednosť sa musí vzťahovať na všetky tieto okruhy, nielen na ten najbližší, ktorý možno vidieť, počuť, dotknúť sa a ochutnať.

Pripomínam, že to bol Kristus a Cirkev, ktorá Ho ohlasovala, ktorá svet predstavila rozmery hĺbky, ktoré pozdvihli našu civilizáciu na úroveň, na ktorej bola po stáročia. Žiaľ, súčasná kultúra okamžiku a instantného sveta sa to všetko snaží zničiť tým, že zodpovednosť deformuje alebo nahrádza egoizmom, atomizáciou atď.

Pán Ježiš viackrát hovoril o zodpovednosti, ako môžeme čítať napríklad v Evanjeliu podľa svätého Matúša...

Ja by som len dodal, že v duchu zodpovednosti vychovával svojich učeníkov, aby som citoval len list svätého Pavla Galaťanom: „*Bratia, keby aj niekoho pristihli pri nejakom poklesku, vy, ktorí ste duchovní, napravte ho v duchu miernosti; a daj si pozor, aby si aj ty neupadol do pokušenia. Neste si vzájomne bremená, a tak naplníte Kristov zákon*“ (Gal 6,1–2).

Svätý Pavol nám pripomína, že Pán Ježiš nám ukázal cieľ nášho života – nebeské kráľovstvo. Cieľ, ku ktorému máme spoločne smerovať a prekonať pokušenie individualizmu. Pred tým nás varuje Spasiteľ, pred tým nás varujú apoštoli a svätí. Našou úlohou je hľadiť na ľudí okolo nás, aby sme sa nezúčastňovali iba akýchsi pretekov, neberúc ohľad na nikoho, ale aby sme v spoločenstve, čiže v tom, čo najlepšie vyjadruje človeka, konali pre dobro Krista a jeho Cirkvi. Sme si navzájom zverení.

Boží Syn sa pýtal svätého Petra: „Vtedy k nemu pristúpil Peter a povedal mu: „Pane, koľko rás mám odpustiť svojmu bratovi, keď sa proti mne prehreší? Azda sedem rás?“ Ježiš mu odpovedal: „Hovorím ti: Nie sedem rás, ale sedemdesiat sedem rás“ (Mt 18,21–22). Mnohí biblisti tvrdia, že týmito slovami nás Pán Ježiš vyzýva práve k zodpovednosti za druhých?! Môžu si ľudia v dnešnom svete dovoliť úprimné, skutočné odpustenie a následne aj takéto pochopenie zodpovednosti?

V úryvku z evanjelia, ktorý ste citovali, Kristus vyzýva, aby zlo v našom živote nikdy nemalo posledné slovo. Nesmie v nás byť takpovediac žiaden jed, žiadna žlč, ale treba ich vyhnáť a najlepší spôsob, ako to urobiť, je premôcť zlo silou dobra. Odpustenie je týmto dobrom a zároveň otvára perspektívu pre ešte väčšie dobro. Zlo uzatvára túto perspektívu a my si to musíme pamätať.

Pán Boh je vždy ten, kto otvára cesty. Všimnite si, že hebrejský kontext slova „spása“ opisuje situáciu, ktorá zdanlivo nemá východisko, ale napriek tomu má možnosť pozitívneho konca. Je to, akoby bol oddiel vojakov obkľúčený a uzavretý v nejakom zovretí a na prvý pohľad nemal žiadnu možnosť manévrovať a dostať sa odtiaľ von, ale nejakým zázrakom sa mu to podarí.

Odpustenie, o ktorom hovorí Pán Ježiš, nie je o nejakých aritmetických výpočtoch, že toľkokrát máme odpustiť a stačí, toľkokrát to máme zdôrazniť a potom už nie atď. Syn človeka nás v tomto úryvku evanjelia učí, že máme neustále otvárať dvere slobody a zodpovednosti, pretože sú podmienkou ľudského rozvoja a rastu v dobre. Keď sa k človeku dostane úprimné odpustenie, zlo stráca svoju moc vplyvu.

Chcel by som ešte raz zdôrazniť, že odpustenie, a teda aj zodpovednosť, nie je aritmetika, nejaká súvaha ziskov a strát. Je to jeden z prvkov cesty k spáse a boja proti zlu. Znovu získať slobodu.

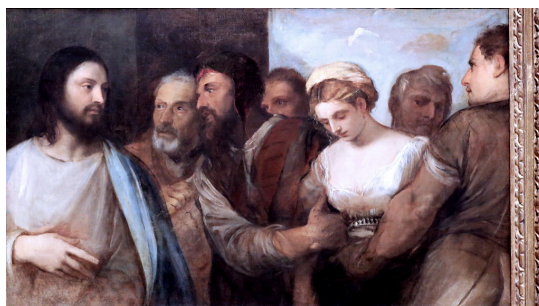
Presne tak. Myslím si, že svätý Peter konal tak preto, že na jednej strane odpúšťal, ale na druhej strane na každom kroku pripomínal bratovi, aký je dobrý, lebo to urobil sedemkrát...

Máte nepochybne pravdu. Odpustenie má totiž mnoho aspektov. Na jednej strane to môže byť úprimné, v duchu lásky a dobroty, k čomu nás nabáda Syn človeka.

A tu sa opäť vraciame k zodpovednosti. Pán Ježiš hovorí: „*Hľa, posielam vás ako ovce medzi vlkov. Budte teda opatrní ako hady a jednoduchí ako holubice. Všetci vás budú nenávidieť pre moje*

meno. Ale kto vytrvá až do konca, bude spasený“ (porov. Mt 10,16–23).

To znamená, že nám musí záležať na dobre druhého človeka, a preto odpustenie neznamená zbavenie sa zodpovednosti za spôsoby, akým sa má spáchané zlo napraviť. Nie je to tak, že odpustenie uzatvára prípad. Naopak, otvára ho. Žiaľ, mnohí ľudia si dnes myslia: odpustil som, takže téma je uzavretá. Nie, táto téma je uzavretá, pretože zlo má svoje dôsledky nielen teraz, ale aj zajtra, budúci týždeň a pozajtra. Preto katolícka Cirkev učí, že po smrti nás čaká osobitný súd a na konci času Posledný súd. V prvom prípade bude náš život zhrnutý z hľadiska dobra a zla, ktoré sme vykonali, a v druhom prípade nám Pán Boh, spravodlivý sudca živých a mŕtvych, ukáže, ako náš život, naše činy, ovplyvnili ostatných po našej smrti. Nie je to totiž tak, že naše skutky majú význam len tu a teraz. Až Posledný súd nám ukáže konečný rozmer dobra a zla.

Zdroj: flickr.com

Pozrite sa, aké sú podmienky dobrej spovede: spytovanie svedomia, ľútosť nad hriechmi, pevné rozhodnutie polepšiť sa, vyznanie hriechov, zadostučinenie Bohu a blížnemu.

Takže to nie je tak, že sa priznám a všetko je v poriadku. Odpustené, znova zhreším a znova sa vyznám. Preto nás Cirkev učí, že spoveď má takpovediac päť stupňov, po ktorých prijímame odpustenie, aby sme ho mohli uskutočniť.

Vráťme sa ešte na chvíľu k slovám Pána Ježiša: „*Hovorím ti: Nie sedem ráz, ale až sedemdesiatsedem ráz.*“ Spasiteľ chce svojho učeníka povzbudiť, aby nekonal mechanicky. Petrova otázka totiž ukazuje na istý druh legalistickej mentality – odpustím toľkokrát, koľkokrát nariadi súd, a prípad je uzavretý. Pán Ježiš chce, aby sme sa nenechali odradiť pri ohlasovaní Božieho kráľovstva a pri rozdávaní dobra svetu, ale zároveň sa nepoddávali zlu, ktoré môžeme v tomto svete zažiť.

Pán Ježiš nás tiež niekoľkokrát vyzýva k radikálnej činnosti. Činy, ktoré sa na prvý pohľad môžu zdať nepochopiteľné, ale v širšom kontexte sú práve prejavom starostlivosti a zodpovednosti za iných. V akých situáciách máme súhlas Krista a Cirkvi na radikálne konanie?

Pre kresťana je radikálne konanie také konanie, ktoré je čo najviac zakorenené v dobre a ovplyvnené silou tohto dobra, veď latinský výraz *radix* znamená koreň. Je to naša najväčšia a najdôležitejšia „zbraň“, ktorú môžeme používať slobodne a bez akýchkoľvek prekážok. V tom je naša sila.

Všimnite si však, že Pán Ježiš nám zanecháva akési odporúčanie, ako reagovať na zlo.

Tvárou v tvár zlu často reagujeme veľmi emotívne. Sme rozhorčení, často sa bojíme obrovského zla, ktoré bolo spáchané; rovnako často sa vyskytujú prípady, keď ľudia predstierajú, že nevidia zlo, ktoré im bolo spôsobené, alebo ho relativizujú. To nie je správna cesta!

Kristus hovorí jasne:

„Ale pre toho, kto by pohoršil jedného z týchto maličkých, čo veria vo mňa, bolo by lepšie, keby mu zavesili mlynský kameň na krk a ponorili ho do morskej hlbiny.

Beda svetu pre pohoršenie! Pohoršenia síce musia prísť, ale beda človekovi, skrze ktorého pohoršenie prichádza!

Ak ťa zvádza na hriech tvoja ruka alebo noha, odtni ju a odhod' od seba: je pre teba lepšie, keď vojdeš do života zmrzačený alebo krivý, ako keby ťa mali s obidvoma rukami a s obidvoma nohami hodiť do večného ohňa.

A ak ťa zvádza na hriech tvoje oko, vylúp ho a odhod' od seba: je pre teba lepšie, keď vojdeš do života s jedným okom, ako keby ťa mali s obidvoma očami vrhnúť do ohnivého pekla“ (Mt 18,6–9).

Pán Ježiš nám týmito veľmi silnými slovami hovorí, aby sme odstraňovali zdroje zla – príčiny, a nie následky. Spasiteľovi nejde o to, aby sa navonok zaoberal duchom človeka, ale o uzdravenie toho, čo je vnútri. Z toho vyplýva výzva k radikálnemu konaniu – uzdravte koreň a ovocie vášho života bude dobré.

Žiaľ, dnes je opak pravdou. Ak niekto kladie otázku zodpovednosti, tak je to v časnej sfére, v sociálnej sfére, v ľudských vzťahoch, v ktorých nie je miesto ani pre učenie Cirkvi, ani pre Krista. Prečo svet zabúda na katolícku zodpovednosť za iných ľudí a ich spásu?

Moderný svet je presiaknutý všetkými druhmi relativizmu. Kontext, okolnosti, počasie, nálada – to všetko môže byť dnes uvádzané na ospravedlnenie toho, čo niekto urobil. Veľmi často práve preto nekonáme a nepovieme našim bratom a sestrám, že robia niečo zlé, pretože mali napríklad zlú náladu, pršalo, zmeškali stretnutie, takže mali právo urobiť niečo zlé.

Bohužiaľ, dnešná kultúra zužuje náš pohľad a redukuje človeka len na jeden rozmer, pričom všetko ostatné odsúva na vedľajšiu koľaj. Veľkou úlohou Cirkvi v priebehu storočí bolo rozširovať obzory a azda nikdy viac ako teraz musíme uskutočniť kontrakultúrne oživenie všetkých rozmerov – etického, večného atď.

Nemôžeme sa zaoberať iba materiálnymi rozmermi, hoci sa dajú ľahšie overiť a spočítať. Musíme však prestať zanedbávať starostlivosť a zodpovednosť za duchovné aspekty nášho života. Stačí sa pozrieť na príbehy z dávnych čias. Vidíme na nich, ako veľmi rodičia, predstavení alebo aj kňazi dbali o ducha tých, ktorí im boli zverení, ako im záležalo na obsahu, ktorý im odovzdávali, ako sledovali ich rast v Pánovi. Kládli otázky i reagovali, vedeli, že pokrčiť plecami a vyhovárať sa na „ťažké časy“, nestačí. To ukazovalo, aké boli a aké by mali byť priority.

Súčasný Kristov nasledovník by si mal položiť otázku: Čo je pre mňa priorita? Podľa čoho hodnotím svoj život ako úspešný? Je to perspektíva, o ktorej hovorí evanjelium, alebo o ktorej hovorí svet? Ak je Kristus na prvom mieste, potom je všetko na svojom mieste.

Nie je to azda tak, že učenie Cirkvi o morálke, etike a zodpovednosti v určitom momente nedokázalo držať krok so svetom? Svet sa neustále zrýchľuje, objavujú sa nové technické inovácie, nové problémy, nové spôsoby života. Mnohí ľudia majú radi vyložené karty - toto je dobré, toto zlé. Podľa môjho názoru na to Cirkev trochu

pozabudla, a preto to, čo sa dnes vníma ako niečo zlé, mnohí ľudia považujú za niečo dobré...

Ktosi prirovnal morálny život k hudobnej improvizácii, ako keď hráte džez: je tam určitá vedúca téma, sú tam určité opakujúce sa nitky, nejaké pravidlo, ale na druhej strane je to vždy čosi jedinečné, individuálne. Improvizácia nie je bezmyšlienkovitá tvorba bez ladu a skladu. Morálny život je v istom zmysle takouto improvizáciou, ktorá musí byť vždy založená na určitých pravidlách.

Nie je to nič ľubovoľné, ako nám to podsúva svet, že ide o individuálne pocity a rozhodnutia.

Pokiaľ ide o etické otázky, na jednej strane existujú všeobecné zásady, ktoré by sme mali dodržiavať. Pri rôznych novotách práve tieto pravidlá týkajúce sa účelu, okolností, dobra či zla súvisiaceho s použitím toho či onoho nástroja, boli vždy jasné. Svet je však neuveriteľne komplikovaný a neustále sa komplikuje a preto je potrebný jasný hlas: ÁNO – ÁNO, NIE – NIE.

V posledných desaťročiach sme svedkami zvláštnej bezmocnosti alebo dokonca neochoty dávať jasné a jednoznačné odpovede na výzvy doby, v ktorej žijeme. Ak sa pozrieme na *Summu Teologiae* svätého Tomáša Akvinského, vidíme, že obsahuje veľmi konkrétne otázky týkajúce sa života ľudí a ich problémov, na ktoré svätý Tomáš dáva jednoduché, stručné a jasné odpovede, pričom berie do úvahy rôzne argumenty a rôzne spôsoby chápania danej témy.

Žiaľ, v 20. a 21. storočí sa Cirkev prejavovala zvláštnou bezmocnosťou reagovať na konkrétne výzvy kresťanského života. Boli ponechané veľmi všeobecné zásady a to bolo všetko. Niekedy sa uvádzali argumenty „ZA“ a „PROTI“, ale zriedkavo alebo nikdy sa nedala konkrétna odpoveď – ÁNO alebo NIE, DOBRO alebo ZLO, SLOBODNO alebo NESLOBODNO atď., akoby v tých, ktorí mali dať tieto odpovede, ktoré očakával Boží ľud, bol akýsi strach.

To sa našťastie pomaly mení. Hlas Cirkvi ÁNO – ÁNO, NIE – NIE musí zaznieť vo svete, v ktorom vládne iba kakofónia, v ktorom nevidíme jeden ucelený obraz. Pre Cirkev je veľkou výzvou, aby v súlade s evanjeliom jednoznačne ukázala svetu a veriaciom cestu, ktorá vedie k spásu. Musí to byť jasné. Sám svätý Pavol v Liste Korinťanom (1Kor 14,8) upozornil, že nedostatok takejto jasnosti nepomáha rozvoju duchovného života a správneho správaniu kresťanov. Apoštol použil obraz vojenskej poľnice, ktorá ak vydáva neurčitý zvuk, kto by sa strojil do boja? Odkiaľ majú vojaci vedieť, či trúbi na ústup alebo na útok?

A tu sa opäť môžeme vrátiť k úryvkom z evanjelií, kde Pán Ježiš hovorí o zodpovednosti za slovo...

Samozrejme, že za každé slovo sa človek bude zodpovedať. Pán Boh posúdi, či naše slová poslúžili Jeho sláve a rastu viery druhého človeka. Slová majú svoju váhu. Môžu bolieť a môžu liečiť. Môžu obmedzovať a otvárať obzory. Vedomie, že máme vplyv na druhého človeka a on má vplyv na nás, je veľkou príležitosťou a nemalo by nás paralyzovať. Je to presvedčenie, že cesta viery, po ktorej kráčame, nie je cestou neurčitého súboru jednotlivcov, ale spoločenstva, v ktorom koluje určitá krv.

Udalostiam a duchovnému úsiliu každého človeka tvoriaceho Cirkev – Tajomné Telo Kristovo – musíme prinavrátiť patričnú dôležitosť, pretože duchovný boj s pokušeniami a slabosťami, hoci nie je navonok viditeľný, má veľkú hodnotu, pretože tým, že nás posilňuje, posilňuje celú Cirkev.

Nemôžeme sa len rozhorčovať a zotrvávať v štádiu emócií, ale musíme sa pustiť do boja proti zlu, napríklad zadosťučňujúcou modlitbou, keď sú chrámy profanované. Veriaci veľmi často toto zlo vynahrádzajú Bohu a nemajú na mysli nejakú čisto matematickú bilanciu „jedno zlo – jedna modlitba“, ale ukazujú silu dobra, ktoré je schopné premôcť všetko zlo.

Pán Boh zaplať za rozhovor.

URL adresa článku: <https://christianitas.sk/zodpovednost-za-druheho-cloveka-kedy-nas-kristus-opravnuje-konat-radikalne/>